

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Zakarias Lifmark

Digital prostitution

Kan brotten köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling begås på nätet?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: VT 2022

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Introduktion	5
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Avgränsning	6
1.4 Forskningsläge	7
1.5 Metod, material och disposition.	7
2 UTREDNING	9
2.1 Legalitetsprincipen	9
2.1.1 Rättslig reglering	9
2.1.2 Doktrin	10
2.1.3 Praxis	10
2.2 Prostitution	11
2.2.1 Syftet bakom rätten	11
2.2.2 Köp av sexuell tjänst	11
2.2.3 Koppleri	13
2.3 Sexualbrott mot barn	14
2.3.1 Våldtäkt mot barn	14
2.3.2 Sexuellt övergrepp mot barn	15
2.3.3 Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling	15
2.3.4 NJA 2015 s. 501	16
2.3.5 NJA 2018 s. 1103	17
2.3.6 NJA 2021 s. 827	18
2.4 Att definiera sexuell umgänge och sexuell handling	19
2.4.1 Sexuellt umgänge	19
2.4.2 Sexuell handling	20
3 DISKUSSION	22
3.1 Köp av sexuell tjänst över nätet	22
3.1.1 Sexuellt umgänge eller sexuell handling	22

3.1.2	Sexuellt innehåll på nätet som kan utgöra köp av sexuell tjänst	24
3.2	Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling över nätet	25
3.3	Koppleri	26
4	SLUTSATSER	28
4.1	Den första frågeställningen	28
4.2	Den andra frågeställningen	28
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	29
	Litteratur	29
	Tryckta källor	29
	Elektroniska källor	29
	Offentligt tryck	29
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	30

Summary

Imagine the following scenario. A man instructs a woman to perform several sexual things, in exchange for compensation, in order to satisfy him sexually. The entire course of events happens online. Would you classify this as prostitution? That is what this thesis aims to examine. The purpose of this thesis can be explained with the following questions:

- Is it possible according to Swedish law to convict people who pay for sexual content, which they have control over, of *purchasing a sexual favor* or *exploiting a child by purchasing a sexual act*?
- If so, is it possible to convict companies, that on their websites let people advertise these types of interactions, of *procuring prostitutes*?

This thesis has been written using the legal dogmatic method. The material that has been used consists of laws, legislative history, precedents and doctrine. The possibility of convicting someone of *purchasing a sexual favor* or *exploiting a child by purchasing a sexual act* relies on the term sexual act¹. It has been confirmed in precedents that a sexual act can occur online. For the culprit to be considered involved in the sexual act they must have participated during the moment that had a sexual aspect. They can participate over live video or by chatting while the other person sends videos and images. Because sexual act is a prerequisite to the crime of *exploiting a child by purchasing a sexual act* this crime can be committed online. The crime of *purchasing a sexual favor* does not have the same obvious connection to the term sexual act. In the legislative history it is made clear that the term sexual intercourse² is to be used instead. This term requires physical contact. In other words, it should not be possible to convict someone of *purchasing a sexual favor* online. There is however doctrine which considers sexual act to be the right term for defining the crime. If that is true, the answer is the opposite. If these crimes can be committed online marketing these interactions is the same as *procuring prostitutes* according to precedents.

¹ In Swedish: sexuellt handling.

² In Swedish: sexuellt umgänge.

Sammanfattning

Tänk dig följande scenario. En man instruerar en kvinna att utföra en rad olika sexuella akter, i utbyte mot ersättning, för att tillfredsställa honom sexuellt. Hela händelseförloppet sker över nätet. Skulle du klassificera detta som prostitution? Detta är vad den här uppsatsen syftar att utreda. Syftet kan konkretiseras med följande frågeställningar:

- Finns det i svensk gällande rätt utrymme att döma personer som betalar för sexuellt innehåll på nätet, vars innehåll de styr över, för *köp av sexuell tjänst* eller *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling*?
- Finns det i så fall även möjlighet att döma företag, som på sina hemsidor låter personer annonsera dessa typer av tjänster, för *koppleri*?

Uppsatsen har skrivits utifrån rättsdogmatisk metod. Materialet som har använts är lagtext, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Möjligheten att döma för *köp av sexuell tjänst* och *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* hänger på begreppet sexuell handling. I praxis har konstaterats att sexuell handling kan ske på distans över nätet. För att gärningsmannen ska anses ha varit delaktig i den sexuella handlingen måste hen ha deltagit i den delen av händelseförloppet som hade sexuell prägel. Deltagande kan ske över direktsänd video eller genom att gärningsmannen chattar och den andra personen skickar filmer och bilder under tiden. Eftersom sexuell handling är ett rekvisit i *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* kan detta brott begås över nätet. Brottet *köp av sexuell tjänst* har inte samma självklara koppling till begreppet sexuell handling. I förarbetena till paragrafen görs tydligt att begreppet sexuellt umgänge ska användas istället. Detta begrepp kräver fysisk kontakt. Alltså borde det inte vara möjligt att döma för *köp av sexuell tjänst* över nätet. Det finns dock viss doktrin som anser att sexuell handling är rätt begrepp för att definiera brottet och i så fall blir svaret tvärt om. Om dessa brott kan begås över nätet blir även marknadsföring av dessa tjänster *koppleri* om man ser till praxis.

Förord

Det känns pretentiöst med ett förord i en kandidatuppsats men tack Per för att du lät mig göra ett drastiskt byte av ämne.

Jag vill även tillägna en blankrad till den del av mig som dog under skrivandet.

Må den vila i frid.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
RF	Regeringsformen
Prop.	Proposition
Art.	Artikel
M.fl.	Med flera
EU	Europeiska unionen
Red.	Redaktör
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna

1 Inledning

1.1 Introduktion

Tänk dig följande scenario. En man instruerar en kvinna att utföra en rad olika sexuella akter för att tillfredsställa honom sexuellt. I utbyte har han strax dessförinnan betalat henne för att hon i gengäld ska utföra dessa tjänster. Hur skulle du klassificera detta? De allra flesta skulle nog kalla det för ett sexköp, något som är straffbart i Sverige. Faktum är dock att denna situation lika väl kan vara fullt laglig beroende på om de båda inblandade befinner sig på samma plats eller ej. Fram tills nu har straff för sexköp endast dömts ut då de involverade har setts kroppsligen men med den ökade digitaliseringen har gränsdragningen blivit alltmer flytande. Möjligheterna att ha interaktioner av sexuell karaktär är idag inte längre bunden till att man är på samma ställe vilket väcker frågan om detta även borde speglas mer i domstolarnas rättstillämpning. På senare år har det dykt upp fler och fler exempel från domstolarna på situationer då barn har utsatts för sexuella övergrepp och våldtäkt över nätet vilket visar på en sådan trend.³ Den stora frågan blir då om liknande resonemang även kan föras i de fall som rör *köp av sexuell tjänst* och *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling*.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att utreda huruvida den som betalar för sexuell innehåll på nätet kan dömas för *köp av sexuell tjänst*, alternativt *utnyttjande av ungdom genom köp av sexuell handling*, i de fall som gärningsmannen har haft inflytande över dess tillkomst. Vidare kommer uppsatsen även diskutera hur detta kan inverka på vilka som kan dömas för *koppleri*. Om köp av sexuell innehåll på nätet, som gjorts på beställning, kan vara att se som försäljning av sexuell tjänst kan detta leda till att många fler

³ NJA 2015 s. 501, NJA 2018 s. 1103, NJA 2021 s. 827.

döms för *koppleri*. Uppsatsens syfte kan sammanfattningsvis konkretiseras med följande frågeställningar:

- Finns det i svensk gällande rätt utrymme att döma personer som betalar för sexuellt innehåll på nätet, vars innehåll de styr över, för *köp av sexuell tjänst* eller *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling*?
- Finns det i så fall även möjlighet att döma företag, som på sina hemsidor låter personer annonsera dessa typer av tjänster, för *koppleri*?

1.3 Avgränsning

Diskussionen kring gränsdragningen mellan pornografi, posering och prostitution är komplicerad och det finns många olika aspekter som kan diskuteras. Den här uppsatsen har därför begränsats till att endast utreda huruvida det finns möjlighet enligt gällande rätt att bestraffa för sådana gärningar som har beskrivits ovan.⁴ Begrepp såsom pornografi och posering har alltså inte definierats. Med prostitution menas i uppsatsen sådant som innebär att köparen kan dömas för *köp av sexuell tjänst* eller *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling*. Uppsatsen har inte heller berört möjligheten att med ny lagstiftning kriminalisera exempelvis pornografi. Gällande *koppleri* har resonemanget kring möjligheten att straffa hemsidorna, som marknadsför tjänsterna, begränsats på så sätt att de antas utföra sin verksamhet från Sverige. Frågor gällande tryck- och yttrandefrihet i samband med diskussionen om *koppleri* har inte heller berörts eftersom det ej är fokuset för den här uppsatsen. Vidare har mindre fokus lagts vid redogörelsen av gällande rätt för *våldtäkt mot barn* samt *sexuella övergrepp mot barn* än övriga brott i uppsatsen eftersom endast vissa delar av dessa paragrafer är av relevans för uppsatsens frågeställningar, nämligen för uttrycket *sexuell handling*.

⁴ Se avsnitt 1.2.

1.4 Forskningsläge

Det har inte gjorts särskilt mycket forskning som är relevant för just frågan om det är möjligt att döma personer för *köp av sexuell tjänst* eller *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* på nätet. Om det har forskats på området så har den forskningen istället handlat om möjligheten att kriminalisera pornografi, strippklubbar et cetera. Eftersom den diskussionen har avgränsats bort så har forskning på det området heller inte tagits upp i utredningen.

1.5 Metod, material och disposition.

Den här uppsatsen har skrivits utifrån rättsdogmatisk metod. Metoden innebär att ett rättsligt problem analyseras genom att granska lag, förarbeten, praxis och rättsdogmatiskt orienterad doktrin. Rätten tolkas inom dessa ramar.⁵ Centralt för den här uppsatsen är legalitetsprincipen så först har den redogjorts för. Sedan har rättsläget redovisats genom lag, förarbeten och praxis. Fokuset har lagts på propositioner. Rapporter från exempelvis Brottsförebyggande rådet har alltså inte tagits upp. Utdrag ur diverse rättsdogmatiskt orienterad doktrin har presenterats för att kunna erbjuda större klarhet i vissa begrepp och avvägningar. Den doktrin som beskrivs i uppsatsen har även varit ämnad att ge perspektiv på rätten i de fall då olika tolkningar är möjliga. Valet av frågeställningar och material är alltså i linje med den rättsdogmatiska metoden. För att kunna utreda uppsatsens frågor ordentligt behövde även gällande rätt för andra brott än *köp av sexuell tjänst*, *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* och *koppleri* redogöras för. Dessa är *våldtäkt mot barn* och *sexuellt övergrepp mot barn*. Anledningen är att det finns rättsfall på dessa områden som är av stor relevans även för andra sexualbrott. Brottet *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* har redogjorts för i samband med sexualbrott mot barn trots att det även är att se som prostitution. För att tydligt dra gränsen till diskussionen har allt redovisat material sorterats in under ett och samma avsnitt.⁶ I nästa steg

⁵ Nääv, Zamboni (2018) s. 21–30.

⁶ Se avsnitt 2.

har den information som har presenterats i utredningen diskuterats utifrån de frågeställningar som det här arbetet syftar att besvara. Stort fokus har i diskussionen lagts på att granska möjligheten att applicera Högsta domstolens resonemang från tidigare praxis på situationen då folk betalar för sexuellt innehåll som via internet har gjorts på beställning. Avslutningsvis har mer konkretiserade svar presenterats.

Genomgående i uppsatsen har vissa rättsliga uttryck, bland annat brottsrubriceringar, skrivits kursiverat. Anledningen till detta är att uppsatsen ska bli tydligare och mer läsvänlig. Många av dessa rättsliga begrepp är långa och det underlättar läsningen att se var de börjar och slutar.

2 Utredning

2.1 Legalitetsprincipen

2.1.1 Rättslig reglering

I regeringsformen (1974:152), hädanefter RF, finns en bestämmelse i andra kapitlet som ger uttryck för legalitetsprincipen. I RF 2:10 sägs att brottspåföljd måste vara reglerat för en viss gärning vid tidpunkten för dess utförande ifall straff ska kunna dömas ut. Det är alltså förbjudet med retroaktiv bestraffning. Inte heller får svårare påföljd dömas ut för brottet än vad som stod i lagen när brottet begicks. Enda undantaget i paragrafen är för vissa situationer rörande skatt eller statlig avgift vilket beskrivs i andra stycket.

Även i brottsbalken (1962:700), hädanefter BrB, finns legalitetsprincipen inkorporerad, närmare bestämt i balkens definition av brott. BrB 1:1 säger att brott innebär sådana gärningar som är förlagda med straff i BrB, annan lag eller annan författning. Den gäller alltså generellt för alla brott i svensk rätt.

Enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är Europakonventionen, hädanefter EKMR, svensk lag. I art. 7 finns legalitetsprincipen kodifierad. Första punkten säger att ingen ska dömas för handling som vid tidpunkten för utförandet ej utgjorde ett brott enligt internationell eller nationell rätt. Inte heller ska strängare straff, än vad som var reglerat när brottet begicks, kunna dömas ut. I andra punkten ställs dock upp ett undantag. Bestämmelsen ska inte hindra att en person döms för gärningar som när de begicks ansågs vara brottsliga enligt allmänna rättsprinciper som erkänns av civiliserade stater.

Legalitetsprincipen finns även med i Europeiska unionens stadga om de mänskliga rättigheterna, hädanefter EU:s stadga. Art. 49 i EU:s stadga säger i stort detsamma som EKMR men med ett tillägg. Om, efter att brottet

begicks, ny lag stiftas enligt vilken lindrigare straff föreskrivs ska istället det straffet föreläggas.

2.1.2 Doktrin

Förutsebarhet är centralt för varje rättsstat. Legalitetsprincipen syftar att åstadkomma detta och har funnits i svensk rätt i över 200 år. För att kunna uppnå förutsebarhet behöver alla fyra delar av legalitetsprincipen uppfyllas. Dessa är föreskriftskravet, retroaktivitetsförbudet, analogiförbudet samt obestämdhetsförbudet. Föreskriftskravet säger att straff endast ska utgå för sådant som är brottsligt enligt gällande reglering. Det är första steget för att säkerställa förutsebarhet eftersom en person inte kan veta att deras agerande är ett brott om det inte finns reglerat. För att detta ska få någon effekt när det kommer till förutsebarheten måste regleringen vara gällande när gärningen begås vilket ges av retroaktivitetsförbudet. Förbudet säger att straff endast får åläggas om det var brottsligt vid tidpunkten för gärningen. Att en gärning är straffbelagd genom reglering ger dock inte förutsebarhet om bestämmelsen används på fall som inte uttryckligen ingår i dess tillämpningsområde. Sådan tillämpning begränsas av analogiförbudet som säger att föreskriftens ordalydelse sätter gränserna för dess användning. På samma spår finns obestämdhetsförbudet. Enligt förbudet får föreskrifter inte vara så vaga att det ej är tydligt vad som är straffbelagt. Det finns alltså krav på tydlighet eftersom förutsebarhet förutsätter att personen kan begripa sig på föreskriften. Språket i lagen är dock med avsikt delvis obestämt vilket visar på att viss vaghet är tillåten.⁷

2.1.3 Praxis

Eftersom analogiförbudet sätter gränser för tillämpningen av rätten har praxis spelat roll i legalitetsprincipens betydelse och utveckling. I ett fall från Högsta domstolen sades att även om legalitetsprincipen sätter stopp för analogier så

⁷ Asp, Ulväng, Jareborg (2013) s. 45–47.

hindrar det inte att straffregleringen, i syfte att fastställa dess egentliga mening, tolkas enligt allmänt accepterade principer.⁸

2.2 Prostitution

2.2.1 Syftet bakom rätten

Kriminaliseringen av *köp av sexuell tjänst* grundar sig i proposition 1997/98:55 samt proposition 2004/05:45. Prostitution ansågs vara skadligt för samhället tillika individen. Det konstaterades att prostituerade oftast befinner sig i en mycket svår situation. Därför ansågs det nödvändigt att prostitution skulle vara brottsligt. Det sågs som en samhällelig angelägenhet att få dessa personer ur prostitutionen. Att inte kunna straffas för sexförsäljning ansågs vara en förutsättning för detta eftersom personen annars riskerar påföljd om de väljer att söka hjälp.⁹ Trots att Sverige konstaterades vara ett mycket jämställt land när det kommer till relationen mellan män och kvinnor så fanns det fortfarande mycket att önska, i synnerhet när det kom till mängden våldsbrott. Våldet mot kvinnor ansågs närbesläktat med prostitutionen. I önskan att nå jämställdhet behövde även detta åtgärdas. Kriminalisering visar på vad som anses acceptabelt och inte vilket påverkar samhällets syn.¹⁰

Syftet med kriminaliseringen av *koppleri* liknar på många sätt det hos *köp av sexuell tjänst*. I förarbetena sägs att kriminaliseringen av *koppleri* motiveras av i stort sett samma skyddsintressen som gäller förbudet av prostitution.¹¹

2.2.2 Köp av sexuell tjänst

Första stycket i BrB 6:11 säger att den som mot ersättning tillförskaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse ska dömas för *köp av sexuell tjänst*. Skulle den som säljer sex vara ett barn under 18 år men över 15 år får dock bestämmelsen

⁸ NJA 1994 s. 480 (på s. 482–483).

⁹ Prop. 1997/98:55 s. 104.

¹⁰ Prop. 1997/98:55 s. 20-22.

¹¹ Prop. 2004/05:45 s. 104.

BrB 6:9 företräde eftersom BrB 6:11 enligt sitt första stycke är subsidiär till tidigare bestämmelser i sjätte kapitlet.

Ersättningen behöver inte nödvändigtvis vara monetär. Det kan även röra sig om annan ersättning så som droger eller mat.¹² Även de fall då ersättningen har getts, alternativt utlovats, av någon annan inkluderas i förbudet enligt andra stycket i BrB 6:11. Från ordalydelsen i det stycket kan också utläsas att ersättningen inte måste ha getts för att det ska räknas som *köp av sexuell tjänst*. Det räcker att ersättning har utlovats.

Rekvisitet tillfällig sexuell förbindelse i första stycket BrB 6:11 finns inte definierat i själva lagen. Förarbetena till brottsbalkens sjätte kapitel refererar i sin tur tillbaka till den äldre regleringens förarbeten.¹³ Enligt den propositionen innebär begreppet i första hand samlag men även andra former av sexuellt umgänge. På basis av Jareborgs bok om brotten sägs även att nakenposering inte torde ingå i begreppet.¹⁴ Sexuellt umgänge ska bedömas utifrån vad begreppet betyder i gällande rätt.¹⁵ Mer om detta och relationen till begreppet sexuell handling kommer senare i uppsatsen.¹⁶

Den senaste ändringen av bestämmelsen skedde 2011. Skillnaden som kom till med den lagreformen var att maxstraffet höjdes. Man kan alltså fortsatt dömas till böter.¹⁷ I skrivande stund ligger en ny proposition och väntar på omröstning i riksdagen. Den syftar bland annat att höja straffminimum från böter till fängelse. Lagstiftaren sade här att prostitution är en oacceptabel företeelse som skadar både samhället och individen. För att bättre kunna bekämpa detta, och således arbeta för jämlikhet mellan könen, krävs att brottet kan straffas på ett tillräckligt strängt vis.¹⁸

Den som säljer den sexuella tjänsten har inte själv begått något brott. Inte heller kan personen dömas för medverkan enligt 23:e kapitlet. Detta eftersom en sådan tillämpning skulle strida mot principen om *concursum necessarius*, alltså principen om nödvändig medverkan.

¹² Bäcklund m.fl. Brottsbalken (1 december 2021, Version 19, JUNO), kommentaren till 6 kap. 11 §.

¹³ Prop. 2004/05:45 s. 150.

¹⁴ Prop. 1997/98:55 s. 137.

¹⁵ Prop. 2004/05:45 s. 162.

¹⁶ Se avsnitt 2.4 och 3.1.1.

¹⁷ Prop. 2010/11:77.

¹⁸ Prop. 2021/22:231 s. 61–62.

2.2.3 Koppleri

Koppleri finns även det reglerat i brottsbalken. Första stycket i BrB 6:12 säger att den som främjar eller otillbörligt ekonomiskt utnyttjar att någon har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning döms för *koppleri*. Rekvisiten främjar och otillbörligt ekonomiskt utnyttjar är alternativa. Det finns även en grov version av brottet som regleras i paragrafens tredje stycke. Där sägs att särskild hänsyn ska tas till vinsten och omfattningens storlek samt huruvida handlandet innebar ett hänsynslöst utnyttjande av någon annan person.

Begreppet tillfälliga sexuella förbindelser är formulerat på samma sätt som i BrB 6:11. Bedömningen kring vad som faller inom bestämmelsen blir alltså densamma.¹⁹ *Koppleri* blir även aktuellt även i de situationer som benämns i BrB 6:9, alltså *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling*.²⁰ Värt att notera är dock att det ska röra sig om mer än en tillfällig sexuell förbindelse, vilket skiljer sig åt från bestämmelsen om *köp av sexuell tjänst*. Detta motiverades i propositionen bland annat med att straffskalan för *koppleri* är högre än den för *köp av sexuell tjänst*. Det ansågs orimligt om exempelvis den som kör sexköparen straffas hårdare än sexköparen själv.²¹

Att främja i paragrafens mening bör skiljas från definitionen i BrB 23:4 om medverkan där begreppet är något vidare. Ett främjande innebär att den som erbjuder tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning har getts beaktansvärt mer gynnsamma möjligheter att göra så vilket kan ske på flera olika sätt.²² I praxis har att, i sin tidning, låta personer annonsera försäljning av sexuella tjänster ansetts vara främjande i lagens mening. Den ansvariga för tidningen ansågs ha förstått innebörden i annonserna och dömdes således för *koppleri*.²³ Det har även ansetts inkludera att upplåta lokal till bordell.²⁴ Även psykisk påverkan kan resultera i att man döms för *koppleri* men i en sådan situation måste det, enligt praxis, röra sig om inte alltför obetydlig påverkan.²⁵

¹⁹ Prop. 1997/98:55 s. 136.

²⁰ Bäcklund m.fl. Brottsbalken (1 december 2021, Version 19, JUNO), kommentaren till 6 kap. 12 §).

²¹ Prop. 2004/05:45 s. 109–111.

²² Prop. 2004/05:45 s. 108.

²³ NJA 1979 s. 602.

²⁴ NJA 1976 s. 202.

²⁵ NJA 1982 s. 198.

I förarbetena sägs att den som upplåter lokal för prostitution i allmänhet kan dömas för *koppleri*. Där sägs även att gärningsmannens handlande inte, i det enskilda fallet, måste ha lett till att tillfälliga sexuella förbindelser har haft mot ersättning. Vad som krävs är att någon har börjat eller fortsatt med prostitution.²⁶

Det alternativa rekvisitet att otillbörligt ekonomiskt utnyttja finns där för att komma åt de personer som inte främjar prostitutionen men ändå drar ekonomisk nytta av den. Ett exempel på detta kan vara när personen underhålls av den prostituerades inkomster. Det handlar alltså om att gärningsmannen tar del av den prostituerades intäkter. Begreppet otillbörligt innebär att gärningsmannen inte ger vederlag eller att vederlaget inte står i proportion till den egna prestationen.²⁷ I förarbetena diskuterades även huruvida rekvisitet otillbörligt borde tas bort från bestämmelsen. Anledningen till att man behöll det var för att undvika att exempelvis hyresvärdar som tar ut normal hyra skulle kunna straffas.²⁸

Enligt andra stycket gäller paragrafen även den som med nyttjanderätt till lägenhet har hyrt ut denna och sedan, utan att åtgärda det, får veta att den används till försäljning av sexuella tjänster. Detta gäller dock inte om man gjort vad som skäligen kan krävas av en.

För *koppleri* enligt första stycket räcker likgiltighetsuppsåt.²⁹

2.3 Sexualbrott mot barn

2.3.1 Våldtäkt mot barn

Brottet regleras i BrB 6:4 som säger att den som med ett barn under 15 år genomför samlag eller annan, med hänsyn till kränkningens allvar, jämförlig sexuell handling ska dömas för *våldtäkt mot barn*. Andra stycket säger att brottet även innefattar barn som fyllt 15 år men ännu inte 18 år i de fall då gärningsmannen är förälder, uppfostrar eller på liknande sätt har en relation

²⁶ Prop. 2004/05:45 s. 108.

²⁷ Prop. 2004/05:45 s. 108.

²⁸ Prop. 2004/05:45 s. 110.

²⁹ Bäcklund m.fl. Brottsbalken (1 december 2021, Version 19, JUNO), kommentaren till 6 kap. 12 §).

till barnet. Samma gäller om barnet står under gärningsmannens vård eller tillsyn på grund av ett myndighetsbeslut. Begreppet sexuell handling i paragrafen har på senare år berörts av ett antal rättsfall.³⁰ Dessa, samt relevanta förarbeten, kommer redogöras för nedan.³¹

I mindre grova fall finns även möjlighet i BrB 6:5 att döma för sexuellt utnyttjande av barn. Vid en sådan bedömning ser man till omständigheterna vid brottet.

2.3.2 Sexuellt övergrepp mot barn

För sådana sexuella handlingar som inte faller in under BrB 6:4–5 kan *sexuellt övergrepp mot barn* i BrB 6:6 bli aktuellt. Det ska alltså röra sig om en sexuell handling som, med hänsyn till kränkningens allvar, inte är jämförlig med samlag. För begreppet barn används samma definition som i BrB 6:4. De rättsfall som under de senaste åren har berört rekvisitet sexuell handling i BrB 6:4 har även haft inverkan på BrB 6:6.³² Som tidigare nämnts kommer dessa rättsfall samt utdrag ur förarbeten att beskrivas nedan.³³

2.3.3 Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Brottet *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* regleras i BrB 6:9. Där sägs att brottet gäller för de fall då någon förmår ett barn att tåla eller genomföra en sexuell handling i utbyte mot ersättning. Med barn menas i det här fallet enligt paragrafens ordalydelse personer under 18 år. Bestämmelsen är enligt första stycket subsidiär till tidigare bestämmelser i sjätte kapitlet. Brottet blir alltså endast aktuellt för barn över 15 men under 18 år gamla. I likhet med BrB 6:11 behöver inte ersättningen bestå av pengar utan kan även vara exempelvis narkotika.³⁴ Enligt paragrafens andra stycke blir brottsrubriceringen även aktuell för de fall då ersättningen givits eller utlovats

³⁰ NJA 2015 s. 501, NJA 2018 s. 1103, NJA 2021 s. 827.

³¹ Se avsnitt 2.4.2.

³² NJA 2015 s. 501, NJA 2018 s. 1103, NJA 2021 s. 827.

³³ Se avsnitt 2.4.2.

³⁴ Bäcklund m.fl. Brottsbalken (1 december 2021, Version 19, JUNO), kommentaren till 6 kap. 9 §.

av någon annan. Genom den senaste lagändring lades ordet utnyttjande till för att poängtera att ett sådant köp aldrig får ses som en affärstransaktion.³⁵

I samband med skapandet av det nu gällande sjätte kapitlet i BrB ändrades ordalydelsen genom att begreppet sexuell handling fördes in i den här bestämmelsen. Det ersatte begreppet sexuell umgänge. Mycket annat ändrades även i bestämmelsen men att lagstiftaren valde just begreppet sexuell handling får stor betydelse, vilket kommer bli tydligt längre fram i uppsatsen. Syftet med lagändringen var att, på ett så heltäckande sätt som möjligt, lagstifta mot att ungdomar introduceras till prostitution.³⁶ Som tidigare har nämnts har begreppet sexuell handling på senare år påverkats av en serie rättsfall som har redogjorts för nedan.³⁷

2.3.4 NJA 2015 s. 501

Gärningsmannen JE hade förmått sin yngre kusin, målsägande B, att naken smeka sig över bröstet och onanera inför honom. Detta skedde över videosamtal och de befann sig således inte på samma plats vid tidpunkten för gärningen. JE har alltså inte själv berört B utan hen har berört sig själv på gärningsmannens begäran. Riksåklagaren yrkade att JE skulle fällas för *sexuellt övergrepp mot barn*. För det brottet krävs att gärningsmannen har utfört en sexuell handling med målsäganden vilket var vad domstolen hade att utreda.³⁸

Först undersökte domstolen huruvida vad som hade hänt var att se som sexuell handling i lagens mening. Den redogjorde för den generella definitionen av begreppet i propositionen som finns beskrivet nedan.³⁹ Eftersom det inte längre finns krav på varaktig fysisk beröring ansåg domstolen att detta skulle vara att se som en sexuell handling. Att de inte befann sig på samma plats var alltså inte av relevans.⁴⁰

³⁵ Prop. 2018/19:157 s. 16–17.

³⁶ Prop. 2004/05:45 s. 90–93.

³⁷ NJA 2015 s. 501, NJA 2018 s. 1103, NJA 2021 s. 827.

³⁸ NJA 2015 s. 501.

³⁹ Se avsnitt 2.4.2.

⁴⁰ NJA 2015 s. 501 punkt 3.

I lagen används olika uttryckssätt för handlingen. Ibland sägs att en person förmås tåla en sexuell handling men i det här fallet sägs att en sexuell handling genomförs med personen. Högsta domstolen har i rättsfallet ansett att det är otydligt på vilket sätt de olika formuleringarna innebär skillnader i det straffbara handlandet. Med grund i propositionen har den dock valt att tolka uttryckssättet i BrB 6:6 som att det inte spelar någon roll vem av parterna som har tagit initiativet.⁴¹

För att det ska vara möjligt att bestraffa krävs att legalitetsprincipen är uppfylld. Tillämpningen får alltså inte gå emot analogiförbudet eller obestämdhetsförbudet. Högsta domstolen ansåg att det fanns möjlighet att kritisera sjätte kapitlets systematik samt den otydliga terminologin som beskrevs i föregående stycke. Domstolen ansåg dock, detta till trots, gärningen falla inom begreppet sexuell handling eftersom det uppenbarligen tycktes ha varit avsikten med paragrafen. Att det skedde över internet under ett videosamtal innebar alltså inte att en sådan tillämpning skulle bryta mot legalitetsprincipen.⁴²

2.3.5 NJA 2018 s. 1103

I det här fallet benämns gärningsmannen som AR och målsägande som sekretess AA, hädanefter endast AA. Detta fall präglas genomgående av rättsfallet NJA 2015 s. 501 eftersom de i mångt och mycket väcker samma fråga. AR hade via iMessage uppmanat AA att filma sig själv onanera, bland annat genom penetration. Filmen ville AA sedan skulle skickas till honom. Brottet har inte fullbordats så i det här fallet rör det sig om ett försök. I både Hovrätten och Tingsrätten dömdes AR för bland annat försök till *sexuellt övergrepp mot barn*. AR yrkade inför Högsta domstolen att åtalet för försök till *sexuellt övergrepp mot barn* skulle ogillas. Prövningstillstånd meddelades gällande frågan om den som förmår ett barn att filma sig själv onanera, för att sedan få filmen skickad till sig, kan dömas för *sexuellt övergrepp mot barn*.⁴³

⁴¹ NJA 2015 s. 501 punkt 4–5.

⁴² NJA 2015 s. 501 punkt 7–9.

⁴³ NJA 2018 s. 1103.

Domstolen började med att poängtera att det är gällande rätt innan den 1 juli 2018 som gäller.⁴⁴ I propositionen till den senaste lagändringen av sjätte kapitlet i BrB sade lagstiftaren att det inte finns något krav i själva lagtexten på att den sexuella handlingen faktiskt ska ske inför gärningsmannen.⁴⁵ Senare i domen konstaterade domstolen dock att lagändringen inte skulle ha haft någon inverkan på målets utgång.⁴⁶ Detta eftersom domstolen ansåg att någon ändring i sak inte var avsedd.⁴⁷

Rättsfallet NJA 2015 s. 501 togs upp som ett exempel på att ett *sexuellt övergrepp mot barn* kan ske på distans.⁴⁸ Att förmå någon annan att onanera konstaterade domstolen vara en sexuell handling.⁴⁹ En skillnad mellan de båda fallen är dock att den sexuella handlingen har skett i ensamhet. Gärningsmannen har tagit del av, vad man kan se som den sexuella handlingen, på film i efterhand.⁵⁰ Att utföra en sexuell handling med någon annan ansåg Högsta domstolen betyda att gärningsmannen på något vis behöver delta i den del av händelseförloppet som har sexuell prägel. AR kan alltså inte ha ansetts försöka genomföra en sexuell handling med AA.⁵¹

2.3.6 NJA 2021 s. 827

Detta fall innehåller två avgöranden med liknande förutsättningar. I första fallet hade gärningsmannen SN vid olika tillfällen förmått då elvaåriga sekretess G, hädanefter endast G, att föra in fingrar både vaginalt och analt. I detta fall instruerade gärningsmannen målsäganden via chatt men bilder och videor på handlingen skickades under tiden situationen pågick. Domstolen refererade tillbaka till NJA 2015 s. 501 samt NJA 2018 s. 1103 och konstaterade att en sexuell handling kan ske på distans om gärningsmannen har deltagit under delen som hade sexuell prägel. Detta ansågs vara fallet i den här situationen, även om det inte skedde över videosamtal. Med hänsyn

⁴⁴ NJA 2018 s. 1103 punkt 4.

⁴⁵ Prop. 2017/18:177 s. 79.

⁴⁶ NJA 2018 s. 1103 punkt 18.

⁴⁷ NJA 2018 s. 1103 punkt 9.

⁴⁸ NJA 2018 s. 1103 punkt 8.

⁴⁹ NJA 2018 s. 1103 punkt 15.

⁵⁰ NJA 2018 s. 1103 punkt 14.

⁵¹ NJA 2018 s. 1103 punkt 17–18.

till kränkningens allvar ansågs det jämförligt med samlag vilket gav att SN dömdes för *våldtäkt mot barn*. Det faktum att A:s handlande hade dokumenterats samt SN:s grova språkbruk ansågs som sådana omständigheter som förvärrade gärningen.⁵²

I andra fallet rörde det sig istället om kommunikation via videosamtal. Där hade målsäganden sekretess B, hädanefter endast B, förmåtts att penetrera sig själv med två föremål efter instruktioner från gärningsmannen RS. Vid tidpunkten för brottet var B endast elva år gammal. Domstolen refererade på liknande sätt som i det första fallet till tidigare praxis gällande begreppet sexuell handling på distans. Rekvisitet ansågs uppfyllt eftersom RS hade deltagit i realtid och samtidigt instruerat B. Gärningen bedömdes som våldtäkt på grund av omständigheterna. Även här ansågs bland annat det faktum att gärningen dokumenterats vara en förvärrande faktor och RS dömdes för *våldtäkt mot barn*.⁵³

2.4 Att definiera sexuell umgänge och sexuell handling

2.4.1 Sexuellt umgänge

I propositionen till sjätte kapitlet beskrivs begreppet sexuell umgänge så som definitionen hade sett ut fram tills dess. Gärningar som faller in under begreppet ska avse att tillfredsställa den ena eller båda parterna sexuellt. Kontakt mellan könsorganen krävs inte utan det räcker att den andres kropp rör vid könsorganet, åtminstone vad gäller mannens kön.⁵⁴ I praxis finns även exempel på att direkt kroppslig kontakt inte är ett krav, såsom när den ena parten har kläder på sig.⁵⁵ I propositionen var lagstiftaren dock noga med att säga att endast flyktig beröring av den andres könsorgan inte ska räknas som sexuell umgänge.⁵⁶ Uppfattningen att det ska röra sig om en varaktig beröring delas även av Jareborg. Han når även samma slutsats om att ett tunt

⁵² NJA 2021 s. 827 I.

⁵³ NJA 2021 s. 827 II.

⁵⁴ Prop. 2004/05:45 s. 30–31.

⁵⁵ NJA 1996 s. 461.

⁵⁶ Prop. 2004/05:45 s. 31.

klädesplagg inte ska hindra att gärningen faller under begreppet sexuellt umgänge.⁵⁷ Huruvida en person som betalar för att få onanera framför en annan kan räknas som ett sexuellt umgänge har diskuterats i en arbetsrättslig rättegång i Arbetsdomstolen. I det här fallet ansågs inte situationen utgöra sexuellt umgänge.⁵⁸ Detta är inte direkt prejudicerande i straffrätten men kan ändå nämnas i sammanhanget.

2.4.2 Sexuell handling

I propositionen till sjätte kapitlet i BrB beslutades att begreppet sexuellt umgänge skulle bytas ut mot sexuell handling. Det nya begreppet skulle i stora drag innefatta samma som det gamla men med viss utvidgande effekt. Anledningen till detta var, enligt lagstiftaren, att domstolarna i sin rättstillämpning hade lagt för stor vikt vid om, samt hur länge, de båda parterna rört varandras könsdelar. Rekviset skulle inte längre vara beroende av en fysisk och varaktig kroppslig beröring för att anses vara uppfyllt. Istället skulle det avgörande vara huruvida handlingen kan anses ha haft en påtaglig sexuell prägel samt varit tänkt att kränka motpartens sexuella integritet. Begreppet skulle alltså även inkludera att förmå någon annan att onanera. Lagstiftaren säger också att flera handlingar, som gärningsmannen utför eller förmår den andre att utföra, vilka inte var för sig kvalificerar för uttrycket sexuell handling sammanlagt kan göra det. Sådana gärningar har gemensamt att de är till för att gärningsmannen ska kunna använda motpartens kropp för att sexuellt tillfredsställa sig.⁵⁹ Högsta domstolen har dock slagit fast att det inte är ett krav. När en man förde upp sina fingrar i en kvinnas könsorgan för att kolla om hon varit otrogen ansågs detta, trots att det inte varit i sexuellt syfte, utgöra sexuell handling.⁶⁰

När lagstiftaren valde att ersätta begreppet sexuellt umgänge med sexuell handling så skapade det vissa problem. Begreppsbytet skulle gälla för hela det sjätte kapitlet med ett undantag. I propositionens avsnitt om *köp av*

⁵⁷ Jareborg (1993) s. 310.

⁵⁸ AD 63/2007.

⁵⁹ Prop. 2004/05:45 s. 31–35.

⁶⁰ NJA 2013 s. 548.

sexuell tjänst sade regeringen att tidigare reglerings formulering, alltså tillfällig sexuell förbindelse, skulle behållas för det brottet. Med detta som grund beslutades att uttrycket även framöver skulle anknyta till sexuell umgänge och inte till sexuell handling. De skäl som motiverade ändringen ansågs inte vara lika starka i förhållande till en vuxen person som säljer sex och deras sexuella integritet. Det ska nämnas att Domstolsverket, samt Hovrätten över Skåne och Blekinge, motsatte sig detta eftersom de ansåg att det vore tydligare och mer konsekvent att ha samma begrepp genomgående.⁶¹ I doktrin finns det vissa som håller med dessa remissinstanser om vad som borde ingå i begreppet tillfällig sexuell förbindelse. I Norstedts Juridiks lagkommentar till BrB säger Bäcklund m.fl. att bytet av begrepp även gäller för *köp av sexuell tjänst*. De anser alltså att uttrycket sexuell handling ska användas även för det brottet.⁶² Jareborg m.fl. har även de kommit fram till den slutsatsen. De anser att tillfällig sexuell förbindelse ska vara beroende av begreppsbildningen sexuell handling.⁶³ I den ej ännu genomröstade propositionen från i våras har frågan om att låta införa orden sexuell handling i bestämmelsen om *köp av sexuell tjänst* lyfts av remissinstansen Kvinnofronten. De ansåg att begreppet borde användas istället för tillfällig sexuell förbindelse. Regeringen däremot stod fast vid tidigare ordalydelse eftersom det inte ansågs finnas tillräckliga skäl att ändra brottsbeskrivningen.⁶⁴

⁶¹ Prop. 2004/05:45 s. 107.

⁶² Bäcklund m.fl. Brottsbalken (1 december 2021, Version 19, JUNO), kommentaren till 6 kap. 11 §.

⁶³ Jareborg m.fl. (2015) s. 143.

⁶⁴ Prop. 2021/22:231 s. 61–63.

3 Diskussion

3.1 Köp av sexuell tjänst över nätet

3.1.1 Sexuellt umgänge eller sexuell handling

För att kunna utreda huruvida det går att köpa en sexuell tjänst över nätet måste begreppet tillfällig sexuell förbindelse först förtydligas. Den stora frågan blir vilket av de två uttrycken sexuellt umgänge och sexuell handling som ska användas för att definiera begreppet. Avvägningen får stor betydelse för frågan, vilket kommer bli tydligt senare i uppsatsen.

Det finns argument för att sexuell handling borde användas för att definiera *köp av sexuell tjänst*. Begreppsförvirringen, som uppstod när lagstiftaren valde att dela upp definitionen, gör lagen svårbegriplig vilket kan tänkas strida mot legalitetsprincipens obestämdhetsförbud. Detta är problematiskt eftersom det blir svårt att utröna vad exakt som är straffbelagt.⁶⁵ Att författarna till Norstedts Juridiks lagkommentar till BrB har valt att definiera tillfällig sexuell förbindelse med begreppet sexuell handling talar för att så ska vara fallet. Att även Jareborg m.fl. har kommit fram till samma slutsats stärker den tesen ytterligare. I båda dessa fall lyser argumentationen dock med sin frånvaro.⁶⁶ Det kan anses vara att gå emot analogiförbudet att applicera uttrycket sexuell handling på ett helt annat brott där inte begreppet uttryckligen har tagits in varken i paragrafens ordalydelsen eller i dess förarbeten.⁶⁷ Enligt praxis har det ansetts möjligt att tolka lagen för att fastställa dess egentliga mening.⁶⁸ Lagstiftaren har i propositionen till sjätte kapitlet varit väldigt tydlig med att de anser begreppet sexuellt umgänge vara lämpligare för brottet *köp av sexuell tjänst*. Syftet med bytet av begrepp för övriga lagregler i sjätte kapitlet ansågs inte vara i linje med syftet för BrB

⁶⁵ Se avsnitt 2.1.2 och 2.4.2.

⁶⁶ Se avsnitt 2.4.2.

⁶⁷ Se avsnitt 2.1.2.

⁶⁸ Se avsnitt 2.1.3.

6:11.⁶⁹ Att lagstiftaren valde att byta till sexuell handling för brottet *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* förstärker bara den tesen. Det visar på att syftet och skyddsintresset med de två bestämmelserna är olika. Det blir även tydligt att olika typer av situationer avses.⁷⁰ Ska BrB 6:11 tolkas enligt legalitetsprincipen, alltså för att nå meningen med bestämmelsen, borde alltså slutsatsen bli att tillfällig sexuell förbindelse inte ska binda till sexuell handling utan till sexuellt umgänge. Denna tolkning förstärks bara av att regeringen i propositionen från i år poängterade att sexuell handling inte borde föras in i brotten *köp av sexuell tjänst*. Dock är det värt att notera att den här propositionen ännu inte har röstats igenom.⁷¹ Det är alltså min uppfattning, utifrån nuvarande rättsläge, att det inte är möjligt att applicera begreppet sexuell handling på brottet *köp av sexuell tjänst* vilket ger att det inte kan begås på nätet. Detta tycks dock inte vara fallet om man ser till den doktrin som tagits upp i den här uppsatsen. I syfte att kunna utreda även andra aspekter av uppsatsens frågeställningar kommer hädanefter den tolkningen att sexuell handling är rätt begrepp att användas i resten av diskussionen.

Det faktum att Högsta domstolen har slagit fast att *våldtäkt mot barn* kan begås på distans har inte någon inverkan på valet av begrepp för brottet *köp av sexuell tjänst*. Domstolen slog inte fast att samlag kunde begås över nätet. Hade det varit fallet hade situationen varit annorlunda eftersom samlag inte är beroende av begreppet sexuellt umgänge respektive sexuell handling. I så fall hade argumentet kunnat föras att en sådan gärning över nätet mot ersättning skulle innebära *köp av sexuell tjänst*. Domen grundandes istället på en sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar kunde jämföras med samlag vilket innebär att bedömningen ändå hänger på frågan om vilket av begreppen som ska användas.

⁶⁹ Se avsnitt 2.4.2.

⁷⁰ Se avsnitt 2.3.3.

⁷¹ Se avsnitt 2.4.2.

3.1.2 Sexuellt innehåll på nätet som kan utgöra köp av sexuell tjänst

För diskussionens skull kommer, som tidigare har nämnts, begreppet sexuell handling i resten av diskussionen användas för att definiera tillfällig sexuell förbindelse i brottet *köp av sexuell tjänst*. Det begreppet ställer inte samma krav på fysisk kontakt vilket ger en vidare definition.⁷² I NJA 2015 s. 501 kom domstolen fram till att det var en sexuell handling att förmå en annan person att smeka sig själv, trots att personerna befann sig på olika platser. I detta fallet låg brottet i att personen var under 15 år och således inte kunde ge sitt samtycke vilket ledde till brottsrubriceringen *sexuellt övergrepp mot barn*.⁷³ Om personen istället betalar en vuxen att agera på samma sätt har hen i lagens mening skaffat sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning vilket är straffbart som *köp av sexuell tjänst*.⁷⁴ Sexuell handling har en gemensam definition för hela sjätte kapitlet i BrB om man utgår ifrån exempelvis lagkommentaren.⁷⁵ Det finns alltså inte någon skillnad i begreppet beroende på vilka de involverade parterna är eller hur deras relation ser ut. Detta är istället relevant för brottsrubriceringen. Rättsfallet NJA 2018 s. 1103 ställde dock upp ytterligare krav som måste uppfyllas för att det ska anses vara en sexuell handling över internet. Där kom domstolen fram till att gärningsmannen måste ha varit delaktig under den delen som hade den sexuella prägeln för att hen ska anses ha genomfört en sexuell handling med ett barn.⁷⁶ Detta måste även anses gälla för *köp av sexuell tjänst*. Ordvalet förbindelse i ordalydelsen tillfällig sexuell förbindelse antyder att de involverade har kontakt under handlingen. Skulle en person betala en annan för att skicka en film, som spelas in utan kontakt med gärningsmannen, kan rekvisitet inte anses uppfyllt. Det måste alltså röra sig om en situation där gärningsmannen har inflytande över den sexuella handlingen och är delaktig under tiden den utförs för att det ska kunna klassificeras som *köp av sexuell*

⁷² Se avsnitt 2.4.2.

⁷³ Se avsnitt 2.3.4.

⁷⁴ Se avsnitt 2.2.2.

⁷⁵ Se avsnitt 2.4.2.

⁷⁶ Se avsnitt 2.3.5.

tjänst. I proposition 2017/18:177 sades dock att den sexuella handlingen inte måste ske inför gärningsmannen. Detta kan tolkas som att även situationen i NJA 2018 s. 1103 skulle kunna vara att genomföra en sexuell handling med ett barn. Detta öppnar för möjligheten att personer som betalar för videor, som på gärningsmannens begäran har spelats in i ensamhet, kan dömas för *köp av sexuell tjänst*. NJA 2018 s. 1103 talar dock mot denna bedömning eftersom domstolen sade att lagändringen inte skulle ha haft någon inverkan.⁷⁷ Min uppfattning är alltså att det fortfarande krävs att gärningsmannen deltar under den del av händelseförloppet som har den sexuella prägel.

Syftet med kriminaliseringen av prostitution är att bekämpa ett fenomen som skadar samhället tillika individen. Motivet att skapa jämlikhet mellan könen har länge varit en bidragande faktor till regleringen och i den nya propositionen från i år är det än mer tydligt.⁷⁸ Även sett till legalitetsprincipen kan det alltså anses vara syftesenligt att tolka lagens ordalydelse som så att brottet även kan ske över nätet. Oavsett om brottet sker på plats eller över internet så gör det skada på individen, samhället och arbetet för jämställdhet.

Hittills har diskussionen utgått från situationen att två personer kommunicerar med varandra över video i realtid. Ofta när personer säljer sexuellt präglad video i realtid på nätet brukar dock de som betalar delta via chatt, ofta många på samma gång. I dessa situationer är det inte ovanligt att åskådaren betalar för att dennes meddelande ska synas och instruktionerna ska följas. Eftersom NJA 2021 s. 827 I slog fast att gärningsmannen ansågs ha utfört en sexuell handling med offret trots att han endast deltog via chatt borde även dessa situationer kunna räknas till brottet *köp av sexuell tjänst*.⁷⁹

3.2 Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling över nätet

På grund av att lagstiftaren har valt att skilja på begreppen sexuellt umgänge och sexuell handling blir, som har synts tidigare i uppsatsen, avvägningarna

⁷⁷ Se avsnitt 2.3.5.

⁷⁸ Se avsnitt 2.2.1 och 2.2.2.

⁷⁹ Se avsnitt 2.3.6.

många när det kommer till brottet *köp av sexuell tjänst*. Ett brott där situationen är betydligt enklare är *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* i BrB 6:9, detta eftersom lagstiftaren i själva paragrafen har valt att använda sig av uttrycket sexuell handling. Alltså behöver inget val av begrepp göras. Eftersom Högsta domstolen har beslutat att sexuell handling ska inbegripa situationer när någon förmås ta på sig själv sexuellt, trots att de involverade parterna befinner sig på olika platser, bör detta rimligtvis även stämma i det här fallet. Det krävs bara att gärningsmannen deltar i den del av händelseförloppet som har sexuell prägel. Som tidigare har tydliggjorts i uppsatsen kan detta deltagande, enligt praxis, både vara via direktsänd video eller via chattkonversation och utbyte av film och video.⁸⁰ Samma resonemang kring proposition 2017/18:177 kan föras även här.⁸¹

Bedömningen att *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* kan ske på nätet är syftesenlig. Syftet med kriminaliseringen var att på ett heltäckande sätt skydda barn från att dras in i prostitution. En sådan tolkning är i linje med det syftet.⁸² Såvida barnet är över 15 år och gärningsmannen inte är närstående på det sätt som lagen reglerar kan alltså den som på nätet förmår ett barn att utföra en sexuell handling på sig själv dömas för *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling*.

3.3 Koppleri

Rekvisitet i lagen som är applicerbart på situationen då någon tillåter annonser på sin hemsida är rekvisitet främjande. Hemsidor kan straffas för brottet *koppleri* i enlighet med 6:12 BrB, förutsatt att det som marknadsföringen främjar är att se som tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning.⁸³ Ovan konstaterades, förutsatt att sexuell handling är det korrekta begreppet, att *köp av sexuell tjänst* är en möjlighet även på distans.⁸⁴ I praxis har slagits fast att om en person låter prostituerade annonsera i sin tidning så

⁸⁰ Se avsnitt 2.3.4, 2.3.5 och 2.3.6.

⁸¹ Se avsnitt 3.1.2.

⁸² Se avsnitt 2.3.3.

⁸³ Se avsnitt 2.2.3.

⁸⁴ Se avsnitt 3.1.2.

är detta att se som ett främjande.⁸⁵ Att istället låta samma personer marknadsföra sig i annonser på en hemsida torde anses jämförbart. Det avgörande ska vara att någon har börjat eller fortsatt med prostitution.⁸⁶ Detta kommer bli resultatet om en hemsida tillåter sådana annonser. I de allra flesta fall är hemsidorna inriktade på att marknadsföra dessa typer av tjänster. Alltså föreligger åtminstone likgiltighetsuppsåt. Det borde alltså vara möjligt att fälla dessa aktörer för *koppleri* förutsatt att det har skett vid mer än ett tillfälle.

Kort kan man säga att när det kommer till främjande av brottet *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* så blir svaret detsamma med ett undantag. Detta är att valet av begrepp mellan sexuellt umgänge och sexuell handling inte behöver göras eftersom paragrafens ordalydelse redan förtydligar det.⁸⁷

⁸⁵ Se avsnitt 2.2.3.

⁸⁶ Se avsnitt 2.2.3

⁸⁷ Se avsnitt 2.3.3.

4 Slutsatser

4.1 Den första frågeställningen

Eftersom det i förarbetena saknas argument för att begreppet sexuell handling ska kunna användas för att definiera tillfällig sexuell förbindelse i BrB 6:11 tycks det omöjligt att kunna döma för *köp av sexuell tjänst* när någon betalar för sexuellt innehåll på nätet som gjorts på beställning. Detta förstärks av att lagstiftaren i förarbetena har valt begreppet sexuellt umgänge som förutsätter fysisk kontakt. Skulle begreppet sexuell handling mot förmodan kunna användas i det sammanhanget, vilket viss doktrin säger, så är det däremot en möjlighet eftersom praxis har slagit fast att en sexuell handling kan ske på distans. Dock krävs att gärningsmannen har deltagit under den del av händelseförloppet som hade sexuell prägel.

För brottet *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* i BrB 6:9 råder dock inga tvivel. Eftersom sexuell handling ingår i själva ordalydelsen behöver inget val av begrepp göras. Brottet kan alltså begås över nätet förutsatt att gärningsmannen har deltagit på det vis som beskrivs i stycket ovan.

4.2 Den andra frågeställningen

Att marknadsföra prostitution på nätet är att se som ett främjande. Detta blir tydligt om man ser till rättspraxis. Alltså är det möjligt att döma för *koppleri* i enlighet med BrB 6:12. Eftersom det är otvetydigt att *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* är möjligt över nätet ska marknadsföring av sådana interaktioner falla in under bestämmelsen. Det krävs bara att det skett vid mer än ett tillfälle enligt ordalydelsen i BrB 6:12. När det kommer till *köp av sexuell tjänst* är situationen, som har beskrivits ovan, beroende av om sexuell handling är rätt begrepp eller ej. Om så är fallet är sådana interaktioner över nätet att se som *köp av sexuell tjänst* vilket ger att marknadsföring av dessa tjänster på nätet är straffbart som *koppleri*.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Tryckta källor

Asp, Petter, Ulväng, Magnus & Jareborg, Nils, *Kriminalrättens grunder*, 2 uppl., Uppsala: Iustus förlag 2013

Jareborg, Nils, *Brotten I*, 2 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik 1993

Nääv, Maria (red.) & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB 2018

Elektroniska källor

Bäcklund, Agneta & Johansson, Stefan & Trost, Hedvig & Träskman, Per Ole & Wennberg Suzanne & Wersäll, Fredrik, *Brottsbalken (1 december 2021, Version 19, JUNO)*, kommentaren till 6 kap. 11 §

Offentligt tryck

Prop. 1997/98:55 Kvinnofrid

Prop. 2004/05:45 En ny sexualbrottslagstiftning

Prop. 2010/11:77 Skärpt straff för köp av sexuell tjänst

Prop. 2017/18:177 En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet

Prop. 2018/19:157 Straffrättsliga åtgärder mot utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Prop. 2021/22:231 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

Rättsfallsförteckning

NJA 1976 s. 202

NJA 1979 s. 602

NJA 1982 s. 198

NJA 1994 s. 480

NJA 1996 s. 461

NJA 2013 s. 548

NJA 2015 s. 501

NJA 2018 s. 1103

NJA 2021 s. 827

AD 63/2007